

Волгоград. 2005. 3. *Фрицюк В. А.* Теоретичні та методичні засади підготовки майбутніх педагогів до безперервного професійного саморозвитку : Дис. д-ра пед. наук. Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського. Вінниця. 2017. 4. *Юдакова О. В.* Личностно-профессиональное развитие студентов вуза – будущих педагогов профессионального обучения : Дис. канд. пед. наук. Волжский государственный инженерно-педагогический университет. Н. Новгород. 2006.

Луценко Б. В.
м. Харків, Україна

Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут»

РОЛЬ ОСОБИСТОСТІ ЛІДЕРА У ФОРМУВАННІ ПСИХОЛОГІЧНОГО КЛІМАТУ ВІЙСЬКОВОГО КОЛЕКТИВУ

Незалежно від виду суспільної діяльності, що лежить в основі об'єднання й організації людей, кожен із колективів має не тільки свої специфічні, але й загальні для всіх своїх членів суспільно корисні завдання, певну організаційну структуру, своєрідне поєднання людей різних вікових груп і національностей, певний стиль взаємин. Не є винятком і військовий колектив.

На створення позитивного психологічного клімату в освітньому середовищі військового ЗВО впливають багато факторів. Проте, позитивний психологічний клімат як стійкий емоційний настрій колективу сам починає надавати безпосередній вплив на стан всіх його членів і може бути своєрідним середовищем, що сприяє або перешкоджає розкриттю унікальних можливостей і здібностей кожної особистості. Оскільки курсанти не обирають колектив, то педагогам доцільно проводити спеціальну психологічну підготовку, спрямовану на вміння досягати оптимізації психологічного клімату в колективі, щоб він не пригнічував, а стимулював розвиток внутрішньої активності особистості, сприяв формуванню у неї готовності до саморозвитку [1].

Військовий колектив як певна соціальна спільнота виникає на базі організаційної структури частини і включає в себе ряд підсистем, яким притаманні свої соціально-психологічні особливості. Серед таких

підсистем є як формальні, так і неформальні групи. Крім того, у підрозділах існують рангові групи, пов'язані з функціями управління і керівництва особовим складом. Це можуть бути офіційні рангові групи сержантів, прапорщиків, офіцерів, які керують людьми відповідно до своїх функціональних або суспільних обов'язків, але можливе формування і неофіційних рангових груп, котрі служать, які обіймають керівні посади воїнами відповідно до своїх егоїстичних інтересів.

Секретом не є і те, що багато командирів зазнають великих труднощів у процесі впливу на неформальні і неофіційні групи. Один і той же командир успішно вирішує бойове завдання в польових умовах і не володіє ситуацією в казармі. Це значною мірою зумовлено тим, що управління соціальними групами вимагає певних знань про закономірності їх формування та розвиток [2].

Будь-яка соціальна група проходить три рівні розвитку: низький, середній і високий. Низький рівень характерний для групи військовослужбовців, які тільки що об'єдналися на основі наказу або особистих інтересів. Згуртованість автономних груп може приховувати в собі певну небезпеку. Це пов'язано з тим, що висока організація, єдність поглядів, емоційна задоволеність один одним при наявності сильного і авторитетного лідера створюють умови для появи у групи як соціальної, так і асоціальної орієнтації. Наприклад, якщо військовослужбовці об'єднуються на основі спільних соціально корисних цілей і моральних цінностей, які не замикаються всередині своєї групи, а прагнуть до широких контактів, то така автономна група перетворюється на військовий колектив. З іншого боку, якщо військовослужбовці приховують свої наміри, переслідують свої егоїстичні цілі, то така автономна група поступово перетворюється на корпорацію і стає псевдоколективом. Грамотне управління процесами, що відбуваються у малих групах, сприяє не тільки цілеспрямованому формуванню професійно значущих особистісних якостей військовослужбовців, але й забезпечує поступальний розвиток соціальної групи шляхом її перетворення на військовий колектив.

Лідери відіграють важливу роль у будь-якій групі. Саме від лідера і від того, як він організовує свою групу, яким чином він вирішує проблеми групи, залежать взаємини й успішність групи у цілому. Лідери визначають норми і цінності колективу, від них залежить, чи буде група про соціальною, чи буде розвивати антигромадську діяльність. Але як бути, якщо у групі не один, а кілька

лідерів? Яким чином це може вплинути на групу? На жаль, у таких ситуаціях дуже часто доводиться спостерігати прояв таких якостей, як: жорстокість один до одного, небажання і невміння допомогти, поспівчувати, невміння поступатися [4]. При цьому не слід забувати й про вікові особливості курсантів.

Будь-який колектив, у тому числі і військовий, містить складну сукупність всередині колективних соціально-психологічних явищ і процесів. У тлумаченні природи психології колективу існує безліч точок зору, що зумовлено відмінностями філософських і методологічних позицій, на яких стоять ті чи інші автори.

У тлумаченні природи психології колективу більшість вітчизняних дослідників виходять з того, що колектив є невід'ємною частиною суспільного організму, тому психологія кожного конкретного колективу є проявом суспільної психології. Отже, психологія групи людей, колективу відноситься до психології суспільства як частина до цілого. Вона є проявом духовного життя конкретної спільноти людей у суспільно-історичних умовах. Психологію кожного колективу слід розглядати як зліпок із психології суспільства [3; 5].

Література. 1. *Афанасьєва Т. А.* Социально-психологический климат : Учебное пособие. Москва: ИСИ МГУДТ. 2003. С. 365. 2. *Караяни А. Г.* Прикладная военная психология. Санкт-Петербург: Питер. 2006. С. 480. 3. *Корчемный П. А.* Военная психология: методология, теория, практика. Москва: Издательство: Воениздат. 2010. С. 340. 4. *Стивен Р. Кови.* Лидерство, основанное на принципах. Москва: Альпина. 2009. С. 312. 5. *Ягунов В. В.* Військова психологія: підручник. Київ: Тандем. 2004. С. 656.

Мартиненко Л. В.
м. Київ, Україна

Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих
імені Івана Зязюна НАПН України

ЛІДЕРСТВО У ГРУПІ, КОЛЕКТИВІ ЯК ІНСТРУМЕНТ І МОТИВ РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ, ЇЇ САМОВИРАЖЕННЯ

Коледж – один із престижних закладів освіти. Це підтверджує активна участь учнів коледжу у різноманітних олімпіадах (у тому числі,